

Gimnazija Poljane
Strossmayerjeva 1
1000 Ljubljana

Napoleon Bonaparte

Junij 2006

Zivljenje Napoleona

Napoleon Bonaparte se je rodil leta 1769 v Ajacciu na Korziki, v skromni italjanski plemiški družini, ki se je povezala s francosko oblastjo na tem otoku. Šolal se je v vojaških šolah v Franciji in se potem pridružil francoski revolucionarni vojski. Tri leta po izbruhu revolucije se je pridružil uporniškim skupinam na Korziki, tako da je morala njegova družina pobegniti v Francijo. Napoleon je postal znan, ko je zasedel пристanišče Toulon, ki so ga imeli v rokah Britanci. Za to veliko dejanje je dobil naziv brigadnega generala, čeprav je bil satr šele 24 let. Pri 26 letih je bi že general in je kot vrhovni poveljnik vodil vojni pohod. Leta 1798 se je Francoski direktorij namenil, da bo prizadel angleške interese v Sredozemlju, zato je poslal Bonaparta, v namenu, da bi se ga znebil, na vojni pohod v Egipt. Leta 1799 se je Bonaparte vrnil v Francijo in se pridružil zarotnikom, ki so strmoglavili direktorij, in razpustil prvo republiko. Med tem ko je potekal prehod Francije iz republike v cesarstvo, je ustanovil konzulat, na čelu katerega je bil Bonaparte sam, od leta 1802, ko se je dal s splošnim ljudskim glasovanjem razglasit za dosmrtnega konzula. Ustava iz leta X pa je še bolj povečala njegovo oblast. Dve leti kasneje je odkritje proburbonske zarote Bonapartu ponudilo pretvezo za odločilni korak. Senat je na njegovo pobudo in zahtevo za dokončno izglasovanje, da se Francija spremeni v cesarstvo, ki mu bodo vladali Napoleon in njegovi nasledniki. Tokrat se Bonaparte ni zadovoljil s splošnim ljudskim glasovanjem, tem več se je z veličastnim obredom 1804 v Noterdamski cerkvi dal mazilit papežu Piju VII., nato pa se je sam okronal za cesarja Francozov. Napoleon je sicer zasnoval svojo oblast po zgledu absolutnega vladarja, vendar jo je v nasprotju s starim režimom oprl na vojsko in meščanske sloje. Še preden je bil prehod v cesarstvo popolnoma izpeljan, se je že moral soočiti z dvema protifrancoskima zvezama.

Spremembe v Napoleonovi dobi

Prevzel je vrhovno oblast v Franciji in bil učinkovit direktor. V naslednjih štirih letih je začel reorganizacijo francoskega pravnega sistema, uprave, cerkve in šolstva in trgovino. V tem obdobju se je pokazal kot sposoben vojaški in politični voditelj. Vspostavil je red tudi v območjih, kjer so jih pretresali nemiri. Uredil je francosko valuto in reformiral davčno politiko, kljub temu, da ni imel veliko idej glede denarnih vprašanj in se je največkrat omejil samo na to, da je od osvojenih držav preprosto izsilil denar, se vendar očitno ni bil pripravljen kar tako prepustiti nenadzorovanemu gospodarskemu položaju. Poskrbel je za red v davčnem sistemu, imenoval je finančne urednike za izterjavo neposrednih davkov, obnovil in zvišal je posredne davščine, ki so prizadele splošno porabo, dal je izdelati zemljiški kataster, utrdil vrednost kovanega denarja, ustanovil veliko poldržavno institucijo za izdajanje denarja, Francosko banko, ki je bila pod nadzorom države, ter po strožjih merilih preuredil borzo, da bi preprečil špekulacije. S tem je postala davčna politika učinkovitejša.

Dosegel je sporazum s katoliško cerkvijo, ta se je v Franciji močno spremenila šele po državnem udaru, ko je Bonaparte postal prvi konzul. Po zmagi nad zunanjimi sovražniki Francije, si je začel prizadevati za spravo s Cerkvijo in notranji mir v državi. Na novo, liberalnejše ozračje je ugodno vplivala tudi pripravljenost za sodelovanje novega papeža Pija VII., ki so ga izvolili na težavnem konklavu v Benetkah. Istega leta je Bonaparte prepovedal kult teofilantropov, razveljavitev republikanskega koledarja pa je morala počakati na nastanek cesarstva. Še vedno je ostalo odprto vprašanje škofov, ki niso prisegli ustanovi. Pod Bonapartovim predlogu naj bi vsi nezapriseženi in priseženi, sami odstopili s položajev in bi tako pripomogli, da bi se razkol končal. Večina je sprejela to žrtev, skoraj polovica nepokornih škofov, med katerimi jih je največ prebivalo v tujini, pa ni prizadela konkordata, zato so jih s silo prisilili k odstopu. Zaradi sporov med Napoleonom in cerkvijo je prišlo do priključitve Papeške države k francoskemu cesarstvu. Papeža Pija VII., ki je izobčil Napoleona, so zajeli in kot ujetnika najprej zaprli v Grenoble in nato v trdnjavo v Savoni, kardinalom pa so ukazali, da se morajo izseliti iz Francije. Napoleon je prisilil Papeža, da je podpisal novi konkordat z enajstimi členi, ki je veliko bolj omejeval oblast Cerkve. Cerkev se je med drugim morala odpovedati svetni oblasti, metropolitani so dobili pravico do postave pomožnih škofov. Napoleon je tudi reorganiziral šolstvo.

Bonaparte je tudi v svoji v gospodarski politiki združil liberalizacijo notranje trgovine in trgovine z vazalnimi državami s protekcionizmom v trgovini z Anglijo in nevtralnimi državami. Z denarnimi podporami in spodbudami v korist podjetniških dejavnosti, z gradnjo najboljših cest v Evropi in pospeševanjem poljedelstva mu je uspelo potrditi francosko gospodarstvo. Napoleon je sanjal o velikem, skupnem tržišču vseh virov sredstev v cesarstvu, satelitske države bi smele trgovati samo s Francijo, ji zagotavljati surovine in kupovati od nje gotove izdelke. Sistemiziral je pravo. Njegov kazenski zakonik tako imenovani Napoleonov zakon, velja v Franciji pravzaprav še danes. Bistveno je tudi vplival na pravne sisteme v vseh deželah, ki bile pod njegovo zasedbo.

Ob brezobzirni usmrtni vojvode d'Enghiena zaradi suma, da je koval zaroto, so bili zgroženi po vsej Evropi. Še isto leto se je Bonaparte kronal za cesarja Francozov in nadaljeval osvajalne pohode. Prepričan je bil, da mu je usoda naložila nalogo združiti vso Evropo pod svojim vodstvom. "nikomur ne želim škoditi," je rekel ob neki priložnosti, "toda kadar se moj voz zgodovine premakne, se ne ustavi pred nobeno oviro. Pomiljujem vse tiste, ki se znajdejo pod njegovimi kolesi." Okrog sebe je zbral plemstvo in imel cesarski dvor, hkrati pa je omejeval liberalno zakonodajo, ki jo je omogočila prejšnja predvolucionarna ustanova. Mnogi so se lahko sami prepričali, kaj je s tem mislil. Posebej je bil krut do Špancev, ki so se upirali, da bi Napoleonov brat Joseph postal njihov kralj. Drugod je Napoleonov voz naletel na manjše težave. Kljub temu se je Napoleonova Francija zelo pogosto vojskovala. V Evropi se leta 1804-05 so ustanovili vrsto evropskih koalicij, ki naj bi preprečile Napoleonovo osvajanje. Toda Napoleonova strategija in usposobljenost njegove vojske sta nizala uspeh za uspehom, ko so se borili proti vojskam, ki so jih obilovale te koalicije. Pri Uljmu je premagal Avstrijo, zasedel Dunaj in dosegel svojo najsijajnešo zmago nad združenimi avstrijskimi in ruskimi vojskami pri Austerlitzu (1805). Po Nelsonovi pomorski zmagi v bitki pri Trafalgarju (1805) je Napoleon poskušal odpor Velike Britanije zlomiti z uvedbo odloka celinske zapore, s katero je hotel preprečiti vso trgovino med Veliko Britanijo in Francijo ter njenimi zavezniki na Evropski celini. Izključitev britanske konkurence je sicer ugodno vplivala na industrijsko revolucijo v Evropi, obenem pa je močno škodila trgovini, saj so nekatere surovine postale zelo iskano blago. Tako je francosko gospodarstvo izgubilo privilegirane trge in se pogreznilo še v hujšo krizo. To je bil prvi poskus v zgodovini vplivati na izid vojne z ukrepi gospodarske narave, ki so, neglede na njihove vojaške namene sledili merkantilistični tradiciji prejšnjega režima. Tudi zato je leta 1809 ustanovil Ilirske province. Leta 1806 je razpadlo nemško cesarstvo in Napoleon je utrdil svojo premoč na celini.

Pridobitev naslednika

Leta 1796 se je poročil z Josephine de Beauharnais, toda, ker mu ni rodila sina sta se leta 1810 ločila in ponovno se je poročil z avstrijsko princeso Marijo Luiso. Naslednje leto je cesarica Marija Luisa rodila edinega otroka, sina Joseph-Francois-Charles, ki je bil okronan za rimskega kralja, da bi nadaljeval širjenje Bonapartove dinastije. Umrl je pri enaindvajsetih letih.

Napoleonova usoda

Napoleon je bil na višku svoje moči. Vladal je v vsej Evropi, razen na Balkanu. Francoski imperij se je raztezal od Nizozemske in severne Nemčije prav v Italijo vključujoč z Rimom. Satelitske države, ki so jim zvečine vladali Napoleonovi sorodniki so obkrožale Napoleonov imperij. Za njimi so bile države kot Avstrija, Prusija in Rusija, ki pa so se tudi vsaj začasno pobotale z njimi. Le Velika Britanija je bila njegov trmast nasprotnik. Napoleon je nameraval zasesti Britanijo, a to bi lahko storil šele, ko je porazil britasko mornarico. Toda tukaj mu je spodletelo. Po miru v Schönbrunnu pa je Napoleonova zveza začela zahajati. Decembra 1810 je ruski car Aleksander I. sklenil, da ne bo spoštoval zapore proti Veliki Britaniji, zato je Napoleon odločil, da bo nekdanjega zaveznika kaznoval. Leta 1812 je brez poprejšnje formalne vojne napovedi, prestopil rusko mejo z vojsko in začel prodirati proti Moskvi. Francozi so se po dolgem boju vkorakali v Moskvo, kjer je cesar zaman pričakoval carjeve pooblaščenke. Zaradi logističnih težav in bližajoče se zime, pa tudi zato, ker nasprotniku nikakor ni mogel zadati odločilnega udarca, se je Napoleon odločil za umik, ki se je končal s katastrofo. Pomanjkanje, mraz, lakota in kozaški napadi so zdesetkali francosko vojsko. Zaradi tega je Napoleon zapustil ostanke vojske in se naglo vrnil v Pariz. V Evropi se je znova razplantela vojna in šesta zveza (Velika Britanija, Rusija, Švedska, Prusija in Avstrija) je v bitki narodov leta 1813 Napoleona uničujoče porazila. Po zadnjem Napoleonovem porazu so Britanci poslali Napoleona na otoček Sveta Helena, kjer je živel le še 6 let. V osamljenosti je vrtnaril in pisal spomine svojega burnega življenja, 5. Maja 1821 je umrl.